

VIATA BASARABIEI

Director, PAN. HALIPPA

ION PELIVAN

NUMAR CONSACRAT JUBILEULUI A 60 ANI DE VIATA SI 35 ANI
DE ACTIVITATE NATIONAL-OBSTEASCA A D-LUI ION PELIVAN

Apare sub ingrijirea redactionala si tehnica a d-lui VLADIMIR M. NEAGA

ANUL V. No. 7-8

IULIE-AUGUST, 1936

IN PREAJMA ȘI ÎN TIMPUL UNIRII

După izbucnirea războiului mondial d-l I. Pelivn este mobilizat și trimis, întâiu, în calitate de intendent, la Chiev, iar apoi, în anul 1916, pe frontul românesc, la Brăila, Galați, Cahul și Bolgrad.

Incepând revoluția, d-l I. Pelivan organizează în aceste două orașe din urmă, Cahul și Bolgrad (vezi anexele No. 3 și 4) precum și în armata VI a generalului Țuricov, o serie de întruniri publice, punând astfel baza primelor comitete oficiale ale Partidului Național-Moldovenesc din Basarabia. Tot atunci d-sa scrie și editează o broșură „Adunarea Intemeitoare”, în care indeamnă pe toți basarabeni să se unească pentru a obține autonomia Basarabiei.

Ceva mai târziu, el convoacă la Bălți prima adunare generală a Partidului Național Moldovenesc din acest județ, ce a avut loc la 30 Aprilie, 1917 (vezi anexa No. 5).

Din acest timp începe pentru Basarabia o nouă eră, era decisivă a organizării întregii mișcări în așa numitul partid naț.-moldovenesc, care ia ființă în 1917, odată cu constituirea congresului militar moldovenesc—o dată din cele mai memorabile pentru istoria Basarabiei.

De acum înainte, odată încheată într'un partid politic, mișcarea națională a românilor basarabeni, capătă un aspect sistematic și unitar, mergând din cucerire în cucerire, până la victoria finală—Unirea.

În toată această epocă așa de sbuciumată, Ion Pelivan a fost întotdeauna în centrul mișcării.

În timpul acesta d-sa candidează pe lista Nr. 6 a partidului Național-Moldovenesc, la alegerea pentru adunarea întemeitoare, reușind cu *cel mai mare număr de voturi*. Apoi, în Octombrie, 1917, marele congres Militar Moldovenesc îl alege, în lipsă, ca deputat în *Sfatul Țării*, unde, la deschidere, rostește renumitul său discurs. (vezi anexa Nr. 6).

În timpul activității Statului Țării, Ion Pelivan este acela ce îngrijește de organizarea *blocului moldovenesc*, care, după cum se știe, a jucat un rol decisiv în actul Unirii.

Cu toate că acest bloc, care dispune de 70 la sută din mandatele Sfatului Țării, indica, ca Președinte, pe d-l I. Pelivan, d-sa a renunțat la această demnitate, deoarece fiindu-i cunoscute sentimentele românești și tendințele sioniste, faptul alegerii d-sale ar fi determinat o acțiune de opoziție a blocului de ex-

„
СТРИГАРЕ

Нэтрэ тоць молдовеній дин Бэлць

Фрацылор молдовень!

Одаты ку прэбуширя скаунулуй ымпэратеск ши кэдеря стэпынирей векь царисте, каре цыня ын робіе ши ла ынтунерек 180 де миллиоане де оамень,-тоате попареле дин Русія с-ау трезит пентру о віяцы ноуы ши фрумоасы. Тоате сэминициле се организязы, се унеск пентру а-шь кэпэта дрептуриле, кэлкате де аргаций ымпэратешть атыта амар де време

Ф Р А Ц Ы Л О Р !

А венит время сы не спунем ши ной молдовеній, сус ши таре, невоиле ши дурериле нямулуй ностру молдовенеск. А сосит тимпу, сы сы тэмэдуим рэниле ши сы штержем лакримеле попорулуй ностру молдовенеск. А сосит ши пентру ной тимпу, сы не кроим о алты соарты ши сы не алкэтуим о алты віяцы-май буны ши май феричиты.

Дар пентру ачаста, фрацылор, требуе сы фим униць, кычь „ын унире есте путеря”. Сы цынем минте бине, кы

„Унде-й унул, ну-й путере
 ла невой ши ла дурере;
 унде-с мулць, путеря креште
 ши душманул ну спореште”

Де-ачея тоаты суфляря молдовеняскы, трэитоаре ын орашул Бэлць, есте ругаты сы пофтяскы ла адунаря де организаре (унире), каре ва авя лок ын зала Съѣздулуй цынутал (Уѣздный Съѣздъ) Думиники ла 30 Априліе 1917 ла 12 часурь де зи.

Іон Пеливан
 Думітру Галушка
 Христофоръ Клипа
 Д. А. Врагій
 М. М. Чухурян

Лавел Питаде
 Преот Іон Балтян
 Никон Валуца
 Григорій Ника-Чебан
 Прот. Владимір Димитріу

trema stângă, în care intrau minoritarii, ceia ce periclita autonomia Basarabiei, deci și Unire.

În aceste împrejurări, și în urma renunțării d-lui *I. Pelivan*, a fost ales ca președinte d-l *I. Inculeț*

Formându-se guvernul Republicii Moldovenești, d-sa ocupă postul de ministru de externe. În această calitate d-sa, pe deo-

*) STRIGARE

Cătră toți moldovenii din Bălți

Frațelor moldoveni!

Odată cu prăbușirea scaunului împărătesc și căderea stăpânirii vechi țariste, care țânea în robie și la întunec 180 de milioane de oameni,—toate popoarele din Rusia s-au trezit pentru o viață nouă și frumoasă. Toate sămințele se organizează, se unesc pentru a-și căpăta drepturile, călcate de argații împărătești atâta amar de vreme.

FRATĂLORI!

A venit vremea să ne spunem și noi, moldovenii, sus și tare, nevoile și durerile neamului nostru moldovenesc. A sosit timpul, să să tămăduim rănilile și să șterjem lacrimile poporului nostru moldovenesc. A sosit și pentru noi timpul, să ne croim o altă soartă și să ne alcătuim o altă viață — mai bună și mai frumoasă.

Dar pentru aceasta, frațelor, trebuie să fim uniți, căci „în unire este puterea”. Să ținem minte bine, că

„Unde-i unul, nu-i putere
la nevoi și la durere;
unde-s mulți, puterea crește
și dușmanul nu sporește”.

De-aceia toată suflarea moldovenească, trăitoare în orașul Bălți, este rugată să poftască la adunarea de organizare (unire), care va avea loc în zala Săezdului tânutal (Uezdnâi Săezd) Duminică la 30 Aprilie, 1917, la 12 ciasuri de zi.

Ion Pelivan
Dumitru Galușca
Hristofor Clîpa
D. A. Vraghii
M. M. Ciuhurean

Pavel Pitade
Preot Ion Baltian
Nicon Valuța
Grigori Nica-Ceban
Prof. Vladimir Dimîtriu

Tip. S. M. Grigoriev

parte, ia contact cu celelalte țări europene, pentru a obține *recunoașterea autonomiei Basarabiei* și a stabili cuvenitele legături diplomatice (vezi anexa Nr. 7), iar, pe de altă parte, *întreține cele mai strânse raporturi cu membrii guvernului român dela Iași: I. Brătianu, Take Ionescu, Alexandru Constantinescu, N. Titulescu, Marghiloman etc.*, punându-i la curent cu mișcarea națională din Basarabia, în scop de a pregăti atmosfera și împrejurările necesare actului Unirii.

În dimineața zilei de 6 Ianuarie, 1918, când bolșevicii pun stăpânire pe Chișinău, d-l *I. Pelivan* este condamnat la moarte, împreună cu *Nicolae N. Codreanu* și *Nicolae Gr. Secară*, pentru vina de a fi agitat chestiunea chemării armatei române.

În seara aceleiași zile, d-sa primește, din partea „*Blocului Moldovenesc*“, ordin, să plece de urgență la Iași, ca să ceară intervenția armatei române, pentru a salva Basarabia din mâinile bolșevicilor.

Plecarea fiind foarte riscantă, deoarece atât orașul Chișinău cât și întreaga Basarabie era împânzită de bande bolșevice, cei patru delegați *I. Pelivan, M. Minciună, Vasile Țanțu, Gr. Buruiană* au plecat fiecare pe altă cale, în mod clandestin.

D-l *I. Pelivan* reușește, cu ajutorul starețului mănăstirii Suruceni, actualul Episcop Dionisie al Cetății Albe, să treacă Prutul prin Leova, iar peste o săptămână, adică la 13 Ianuarie, ora 17, Divizia XI a generalului Broșteanu intră în Chișinău, fiind întâmpinată cu ovații entuziaste de toată suflarea românească. Într'unul din primele automobile ale armatei intra în Chișinău d-l *I. Pelivan*, împreună cu d-nii colonel Opran, colonel Poșișteanu, etc.

Au urmat apoi cunoscutele evenimente care au dus la Unirea Basarabiei cu Patria Mamă. Nu le voi mai expune aci, căci sunt încă așa de recente și așa de puternic întipărite în sufletul nostru, al tuturor!

Ori cât de bine le-ași expune aci, ce poate adăuga cuvântul meu faptelor mărețe pe care majoritate dintre Dvs. le-ați trăit?

PRIMUL ACT SPRE UNIRE

24/12/1917

MINISTERUL DE RĂZBOIU
CABINETUL MINISTRULUI
INTRAT N° 135/24(1917)

Marele Stat Major

Consiliul de Miniștri a aprobat
cererea de fete - se va la ordine
ca 1040 hoțbani cu arme și muniții
ce vor să se ducă să se joace
la gaza cu - mai oportunită de chin
și nu, de unde se va trimite pentru
și nu, de unde se va trimite pentru

Domnului Ministru de Război, Ministru
al României, general Jancușca

Conform hotărârii consiliului Directorilor
Generali ai Republicii Moldovenești, Vă
rugăm să binevoiți a dispune trimiterea
vă în Kisinău a unui regiment Ar-
deleuesc cu posibilă urgență

Fat data Vă rugăm să ordonați,
ca acest regiment săi steie la dispori-
ția Direcției Republicii Moldovenești.

Kisinău la 23 Decembrie 1917

Președintele Consiliului P. Erhan.

Directorul general de externe I. Pelivan

Directorul general de interne P. Christy

Cererea adresată ministrului de războiu din guvernul Brătianu la 24
Decembrie 1917, semnată și prezentată de d-l I. Pelivan în calitate de di-
rector general de externe al Basarabiei.

DUPA UNIRE

După momentul solemn al Unirii, când vechiul luptător I. Pelivan și-a văzut cu ochii strălucind de lacrimile bucuriei visul împlinit, nici atunci el nu s'a lăsat pe laurii bine-meritați ai odihnei, luând parte activă la opera de organizare și consolidare a Basarabiei românești.

A ocupat diferite demnități grele și de mare răspundere. În 1917 a fost ministru de externe și apoi, în 1918, director de

Delegația românilor basarabeni, plecată în 1918, Mai, la Iași, ca să anunțe Unirea Basarabiei cu Patria Mamă. (Dela stânga : Șt. Ciobanu, I. Pelivan, Pan. Halippa, Al. Ciugureanu).

justiție. În 1919 a fost ales senator la Iași, iar apoi, ca ministru de justiție, în guvernul *Vaida-Voevod*.

În acest timp d-sa a făcut și o operă diplomatică de o însemnătate epocală.

La conferința de pace din Paris (1919—1920), d-l *I. Pelivan*, ca delegat al Basarabiei, însoțit de d-nii *N. Codreanu*, *S. Cujbă* și *Gh. Năstase* a făcut propaganda necesară și a dus tratativele cunoscutе alături de delegația statului român, pentru înhegarea tuturor românilor în granițele lor firești, de astăzi.

Timp de un an, cât a stat la Paris, d-sa a scos acolo gazeta „La Bessarabie” și a publicat o serie de articole în ziarele franceze (vezi anexa Nr. 8), editând și câte-va broșuri: „*La Bessarabie sous le régime russe*”, „*L'Union de la Bessarabie à la mère Patrie, la Roumanie*” „*Le mouvement et l'accroissement de la population en Bessarabie*”, „*L'Etat économique de la Bessarabie*”. „*La Cronologie de la Bessarabie*”. „*Pourquoi le Babylon russe est décomposé*”. „*Les droits des Roumains sur la Bessarabie*”, în care dovedea drepturile imprescriptibile ale României asupra Basarabiei.

Activitatea d-sale de propagandă era cu atât mai necesară momentului cu cât un grup de renegați și venetici din Basarabia, în frunte cu A. N. Krupenschi, fost mareșal al nobilimei ruse, și A. R. Șmidt, fost primar al Municipiului Chișinău, făceau la Paris felurite uneltiri și duceau campanii de presă împotriva Unirii (vezi anexa No. 9).

În sfârșit, la 3 Martie, 1920, conferința ambasadurilor dela Londra recunoaște Unirea Basarabiei cu România.

În acest ultim moment, cel mai solemn, ce a definitivat, pentru totdeauna, măreața operă națională la care a contribuit așa de mult jubiliarul, d-l I. Pelivan trimete președinților corpurilor legiuitoare următoarea telegramă istorică :

„*La justice de notre cause a triomphé, secouant les dernières traces du joug moscovite.*”

„*La Bessarabie aura désormais la paix nécessaire et par un travail assidu elle pourra s'assurer le développement économique et cultural, et pourra aussi contribuer à la prospérité de tout le peuple roumain.*”

„*En ces moments de grand fête, le cœur rempli de joie, je vous envoie mes félicitations et je vous souhaite le succès dans le dur travail de la reconstitution des forces nationales.*”

„*Vive la grande et forte Roumanie!*”

(ss) I. Pelivan,
le délégué de la Bessarabie
à la Conférence de la Paix.

Prin această telegramă — strigăt de bucurie, a fost dat d-lui I. Pelivan să închee în mod strălucit o epocă istorică de mare sbucium și mari realizări pentru norodul din Basarabia și întreg poporul românesc, epocă la creierea căreia a contribuit în cea mai largă măsură și D-sa.

Reîntorcându-se în țară, d-l I. Pelivan a continuat să activeze cu acelaș avânt în viața obștească a Basarabiei și a României Mari, fiind, în 1922, trimes din nou, de guvernul român, la conferința de pace din Geneva, iar, apoi, ales în mai multe rânduri deputat.

În 1927 a fost ales ca președinte al asociației culturale „Astra Basarabiei”, în care calitate a activat până în anul 1935, iar în Aprilie, 1934, este numit în postul de consilier la Comitetul Central de Revizuire, din care astăzi se retrage din cauza limitei de vârstă, pentru a-și aranja drepturile la pensie.

Iată omul, iată opera lui, care constituie pentru Basarabia noastră un capitol de cea mai mare însemnătate, fără de care este imposibil să faci istoria mărețelor clipe prin care a trecut poporul românesc, reînviat și refăcut în matca lui.

Sunt lucruri ce nu se pot uita și nu pot trece. Rămân pentru o vecie, cum rămâne în memoria tuturor, din generație în generație și omul care a fost capabil și vrednic să sintetizeze în sine așa de strălucit gândul și sentimentele unei epoce, a unui neam întreg.

Acesta este românul basarabean, răzeșul din Rezeni, prietenul meu și al nostru al tuturor — Ion Pelivan.

A N E X E

LA CONFERINȚA D-LUI PAN. HALIPPA

ANEXA I

Articolul, „*Chestia limbei în școlile primare din Basarabia*”, scris și publicat de d-l I. Pelivan în „Viața Basarabiei” („*Бессарабская жизнь*”, gazetă rusească din Chișinău), No. 255/310, din 5 Octombrie, 1905.